

طاشينك
اشبه يوتي غزته
صاحب الميز: هارند هامورانيك: ازميز

"TACHINK"
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN POLITIQUE & LITTÉRAIRE
Imprimerie Mamourian
SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏՐԿ.	ՂԵՅ.	ԵՌ.
ԻԶՄԻՐ	80	40	20 Դ.Շ.
ՊՕԼԻՍ ԵՒ ԳԱԽԱՌ	80	40 Դ.Շ.	
ԱՐՏԱՍՏԱՆԿԱՆ	25	15 Դ.Շ.	

Համակերպիչ պետք է ուղղել «ԴԱՇԻՆԿ»-ի.
Խմբագրության
Rédaction du Journal Arménien «TACHINK»
Imp. Mamourian — Smyrne

Ձի հրատարակումը ձեռագիրները չեն վերադարձուր

10 ՓԱՐԱ

1910-1911

Ա.

ԽՈՐՏԱԿՈՒԱԾ ՅՈՅՍԵՐ ԿՈՏՐԱԾ ՍՐՏԵՐ

Օտմանական տաճարադրական թվովին երրորդ տարին է որ աճա՛ կը բողբոսնի. Ազատ կեանքի այս եռամսայ չըմանէն մեր ետին ու մեր առջև չի մնար գէթ մասնակի իրականացումը այն խանդավառ յոյսերուն, որոնցմով 1908ի աւետարներ Յուլիան ողջունեցինք:

Պատական կազմին մէջ մեզի խնդիր տեղը դրաւելու, արդարութեան ու հաւատարմութեան մեր բաժինը վաղեմութեամբ մեռածութեանը դեռ երէկ, անցեալ տարի, կը զբաղեցնէր, կը յաւելէր, կը զարթոնէր մեզի:

Վերջացող տարուան ընթացքին ատիկէ ալ տակաւ հրաժարեցանք:

Ո՛վ սիրտ ու ժամանակ պիտի ունենար պետական տաճարներու մէջ մեր ազգային իրաւանց պաշտպանութեանը ձեռնարկելու, երբ ազգին ինք իր մէջ պատակաւ, քառուի ու քայքայման մատնուած է:

Մենք կարծես վաղ անցած ենք հիմա հետաքրքրուել այն ամեն բաներով, որոնք այս երկրին մէջ մեր հաւաքական ձեռնարկները կը պայմանաւորեն:

Անդին, հայրենի հեռաւոր ներքերուն ու խորքուն մէջ, աւերակները դեռ անդարման կը մնան, բացուած վէրքերէն դեռ արեւուն կը հասի անընդհատ, և մէկ կողմէն արաւոր գրկանքներ, անտիպ աւերակներ կը բարդուն դատարարութեամբ ժողովուրդի մը կուտին ու կոտակին վրայ:

Ո՛վ պիտի ուշ տայ այդ անգութ ցաւերուն, ո՛վ պիտի ճարճարակ ընէ այդ անխնայ ու անապահան կարօտանքներուն: Ազգին ծոցին մէջ կըրպարապառն ևստեղծութեան Աւարտը կայ հիմա... Կոտեցէ՛ք ու երգե՛ք, արեւը:

«Թնայն հիմանց ևնր Աւարտը»...

Որե՛ն հող, թէ՛ կրկնական իր մոխիրներուն տակ կը հեծէ տակաւին, թէ՛ ճարտը ընդ, Վասպուրականն արդարութեան, Ունիւն հայ կը սրտան կողկողալին... Կայ մի կոխ եղբայր եղբոր դէմ, — ժամերուն բակը վաղէնք, Ղալաթիոյ խորհրդարանը խուճենք, Պատըզիս արշաւենք, իրարու գլուխ պատենք, իրարու արեւն խմենք...

Ազգը զլուսն չունի, անխնայութեան մատնուած է, Պատրիարքարան չի կայ, Ազգային Ժողովը իրազեմարնիստ չի կրնար կազմել, հրաժարեալ Պատրիարքը մեծատանութեան որդեւորները չի գործադրելու տխուր քաջութիւնը կը ցուցադրէ... Ի՜նչ փոթի այս բոլորը, երբ ասպին կոտակեցական կրքեր կան յագեւանիք, ամբարշտութեան «գերազանց շահերը» կան պաշտպանութեան... Կեցցէ՛ «ազատականութիւնը», կեցցէ՛ «ազատականութեան» երեսփոխանները... Եթէ ամբողջ ազգին ալ կրթման մարդկը տեղի պիտի չի տան մեծատանութեան օրինաւոր կամքին դէմ, պէ՛տք է որ մեծատանութիւնը խոնարհի փոքրատանութեան առջև... Կեցցէ՛ Ազգային Մանկավարժութիւնը... Կոտեցէ՛ք ու երգե՛ք, արեւը:

«Արիւ՛, Հայկազուն, յստա՛ց ընթուանի»...

Ահա՛ այս աշխարհի, այս անտարկե-

լի կացութեան մէջ է որ տարին կը բողբոսնի:

Դիւանային չունչ մը կը փչէ մեր ազգային ներաշխարհին մէջ՝ ամեն բան չիւթութեան, ծամածռութիւն, տակնուվրայութեան ենթարկելով:

Խորտակուած յոյսերու այտաճար ուրական մըն է, կարծես, որ մերկայայդ կը պտուտարի մեր գլխուն վրէժ:

Ի՜նչպէս դուրս պիտի գանք ներքին այս քառապին, ալիք ու մոռացութեամբ իրականութենէն, — չեմ գիտեր:

Նոր տարիի սեմին ստոյն, կտորացած սրտերով է որ կանգ պիտի առնենք, և պիտի մտկենք որ այդ վարկիւնը խղճահարուած ու զգաստացման բարեբար լիակարգութեամբ մը ունենար մեր տարաբար ժողովուրդին մարտնչող զաւակներուն համար:

Իսկ ցեղին ընդհանրական ցաւովը բաւարարող, կոտորացող բիւրանոր կոտորած սրտերը պիտի չի մոռնան անշուշտ՝ ներկայ բոլորին այսամբ յուսահատութեանը մէջ՝ բոլոր այն անոք գոյութիւնները, որոնք ազգին կը սպասեն տոնական այս օրերուն իրենց միջնարկութիւնը:

Իզմիրցի պիտի յիշէ իր պարտականութիւնը՝ ազգին օրերուն ու թշուառներուն հանդէպ, իր ծոցին մէջ ըլլան անոք, թէ հայրենի հեռուները և և ինչ ներքին ըլլար զանազանութիւն մը գնել թշուառներուն ու օրերուն միջև, ևս պիտի յիշեցնէ Իզմիրցիին, որ ամենէն աւելի կարեւորութեամբ մտածելու է ինք այն արեւմտեւ իրար թիւններուն, որոնք հայկական կայնեութիւնն ստեղծեց 1910ի չարաշուք օր մը Ս. Ստեփաննոսի չորջամբութեան մէջ:

Մի՛ մոռնաք, Իզմիրցի մայրե՛ր, որ Հայ/հանա օրերային ու օրերը իրենց առաջին Սև Կաղանդը պիտի տոնեն այս իրիկուն...:

ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐԹԵՆԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ

Երէկուան խմբագրականին երկրորդ սիւնակի 16րդ շտապին վրայ (կրնայ) բառը պէտք է ըլլայ կրնայ:

ՀԱՅ ԵՒ ԹՈՒՐԿ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ք.

Այս համերաշխութիւնը գոյացելու մէջ մենք հայերս, պէտք է ունենանք մեր բաժինը ու կատարենք մեր պարտականութիւնը: Սխալ ուղղութեան մը մէջ կը գտնուինք եթէ կարծենք թէ երկրին երկկին և այսօրուան մէջ տարբերութիւն մը չկայ: Այո՛ Սահմանադրութիւնը շատ կէտերու մէջ յոստալար ըրաւ զմեզ, ազատութիւն և հաւատարմութիւն առաջին օրէն միջոցն այսօր խօսք մ'էին ու են տակաւին, և դեռ Միջերկրականն ու Արեւմտեանը վրայէն շատ հալիւր պէտք է լինէ որ այդ սկզբունքներն իրականին իրենց արեւմտեան առումով, կրնանք չհասնել ու քննադատել արդի տիրող կուսակցութեան գործակերպին ու գիտունները, բայց դարձեալ փոփոխութեան անհուն է, այնպէս որ կարելի իսկ չէ բազմաթիւութիւն մը ընել երկուքին միջև:

Պիզմարքի կենսագրութիւնն մին կ'ըսէ թէ դարուս մեծագոյն դիւանագետն յաջողութեան գաղտնիքը, ոչ թէ պատահականութիւնն ստեղծելու, այլ ինքնին յա-

ռաջ եկած նպատակաւոր ու աննպատակ պատահականութիւններն ու առիթներն օգտուելու մէջ էր: Պէտք է մեր մտքին մէջ ազգի մը տպաւորութիւնը այս կէտը, ու ջանաւոր ըստ այնմ գործել ներկայ պարագաներու մէջ:

Պէտք է հատկապէս նշանաւոր որ փափագուած բարեկարգութիւններն և բոլոր ազգի բաները մէկն ի մէկ կարելի չէ իրագործել: Տակաւին Համիտ'ան չորջամբութեան անհաղթելի անհաղթութեամբ մեզի մեր և թէ թուրքերու մէջ: Սահմանադրական կեանքն ու սովորութիւնները մէկ անգամայն և լիարժեք ընաւ, կարելի չէ որ մոյցները անոնց ուղիներուն մէջ: Երկրին վերանորոգութիւնը պէտք է ըլլայ աստիճանաբար, առանց յախուռն ու տուժման, խոհեմ, զգոյշ ու ապահով քայլերով: Ժողովրդային տնտեսարանը զանազանութեամբ զգացողներն ու մտնողներն իրենց վերաբերող ձեռնարկ մը շատ ու շատ աղետալ հետեւեցներ կրնայ ունենալ: Այս ամառ արդի մէջն թիւրք կառավարութիւնը հրաման իրեցե՛ր, հասնողները, որպէս զի Բաւարացի ծովագնացութեան ղեմ թերացող խաւներ խրատու պատժուին, կրնա՞ք ըսէ թէ երկրին հիմնական վարկիւնը այնպիսի հրամանի մը սահմանադրական սկզբունքներու հետ համապատասխանութիւնը չափ խելոյք ու լուսամտութեան գոյն էին: Բայց այսպիսի կարգադրութեան մը պէտք տեսնու և իրաւունք ալ ունենք, որովհետեւ Սահմանադրութեան ղեմ վտանգը Թուրքիոյ մէջ՝ մոխրահողութեան կողմէ միայն կրնայ ծագել:

Ուրիշ կէտ մը՝ մենք հայերս այնքան զրկումներու, այնքան քաճաճ ու անարդար վարմունքներու ենթարկուած ենք, ու մեր այնքան յայտնի իրաւունքները խլուած են որ իրենց ընտանի ընթացքով կատարած եղած ենք, մեզի հետ յարաբերութիւն ունեցողներուն մօտ անպատահա՛ ճառ կ'ուզենք տեսնել մեր իրաւունքներուն ղեմ սահմանութիւն մը, նոր բնաբարութեամբ մը ու նոր ներդաշնանութիւն մը: Ասոր այսպէս ըլլալուն յանցանքը մերը չէ, ինչպէս ըսինք միջավայրը մեզ այնպէս բրած է: Սակայն ինչի ախպէս կը թուի որ այս կէտին մէջ ալ մենք գմեղ պէտք է չափաւորենք քիչ մը, ու կարելի եղածին չափ ջանաւոր նպատակաւոր կերպով հասնելու ու մեկնելու կառավարութեան ու մասնաւոր թուրք ժողովուրդին ընթացքն ու գիտունները:

Պարագաներ կան՝ որոնք եթէ տարբեր տեսակետով ու քիչ մը բարեկարգութեամբ դիտուին, կրնան տարբեր գոյն ու երևոյթ ստանալ:

Ստանայի գէպքերէն վերջ, Կառավարութիւնը վարակեցաւ որ Ձեյթունի Առաջնորդ Տ. Վաղարշակ Վրդ. հետապնդի այդ տեղէն: Մարաշի կառավարիչը ոչ պաշտօնապէս կարգադրեց տեղւոյն Առաջնորդ Վահագնեան Սրբազանի հետ թէ կրկնապէս Ս. Կաթողիկոսն ինքնաբերաբար, ուրիշ վիճակի մը հետ տեղափոխէ առաջնորդը՝ այս խոստով գիմեց Կաթողիկոսին, բայց հետեւեց չունեցաւ: Կաթողիկոսութիւնը այն ստան ինքը գործադրեց իր օրաշուքն և Վաղարշակ Վրդ. Մարաշ բերուելով յայտարարեցաւ իրեն թէ Ձեյթունէ դատ ուր որ փախաք կըրնայ երթալ: Կաթողիկոսն ու Պատրիարքարան իրար անցան, տառնաճառնորմանց խնդիր ըրին տարի և երկուք բանակցութիւնները յետոյ վերջապէս յաջողեցան վերադարձնել Վաղարշակ Վրդ. Ձեյթուն:

Մօտին ծանօթութիւն ունենք Ձեյթունի արդի Ստանբուլի հետ ու համադրուած ենք որ անի և ոչ մէկ կերպով կրնայ օգտակար ըլլալ հոն, ընդհակառակը իբր անխորձ ու անխորհուրդ երկատեսարան մը որ կուզէ աճան համարաւ մը ստեղծել ինքն իրեն, Ձեյթունի պէս տեղ մը, իր պաշտօնավարութիւնը կրնայ յարմար չըլլալ, կամ գոնէ կառավարութիւնը կը կարծէ թէ իրաւունք ունի այդպէս մտածելու: Հիմակ այս ամէնը խօստովանելով, մենք մեզի հարցնենք ի՜նչ առաւելութիւն ձեռք բերենք Վաղարշակ Վրդ. Ձեյթունի Առաջնորդ պահելով, մեր կեղեցական իշխանութիւնը աւելի ազգի չէ՛ր ընել եթէ հետեւէր Վահագնեան ինկարգութեան և այսպէս կառավարութեան բարեացակամութիւնը չանելով, միջոց ու առիթ ունենար շատ աւելի կենսական պարագաներու մէջ իր ձայնը լսելի ընելու ու խօսքը ընդունել տալու: Ձե՛ որ այսօրուան քաղաքականութեան մէջ ալ պաշտօնական ձեռք ու բանակցութիւններէ աւելի դուրսէ՛ գուրս յարմարելով գործ կը տեսնուի:

Ձեյթուն թէ ամէն խնդիր Վաղարշակ Վարդապետի պարագային յար և նրաման է, ոչ ալ սողացող հաժախեղութիւն մը, և ստրկական «վիճէ՛ր Զեյթունի» է որ կը յանձնարարենք երբե՛ք: Պէտք է պաշտպանենք մեր ազգային գոյութիւնն ու առ այդ մեր անորոշութիւնը իրաւունքներն, ամէն կարգի գործարարութեամբ, պէտք է մեր բոլոր ուժովը բողբոսնէք աւերակութեան դէմ, ու չի գաղտնիք արդարութիւն պահանջել, սակայն միևնոյն ժամանակ պէտք է պաղարկուել ու լըրջօրէն գիտնէք մեզի ներկայացող խնդիրներն, ուսումնասիրենք զանոնք իրենց մէջ, որպէսզի մի գուցէ էականին տեղ ստուենք հետապնդենք և մեր արդէն տկար ոյժը աւելի տկարացնենք ու սպառնք անկարողութիւններու մէջ: Անյողող ըլլանք սկզբունքի խնդիրներու մէջ, բայց երկրորդական կէտերու համար յարմարող՝ և թէ կարելի է զիջանող, ու յետոյ մանաւանդ, մեր իրաւունքները պահանջելու կամ պաշտպանելու մէջ, ուշադիր ըլլանք ձեռն: Այնպէս կը մտածեմ որ շատ մը խնդիրներ եթէ պատշաճ ձևով ներկայացուէին, մեր փափաքներուն աւելի համապատասխան արդիւնք մը կարելի էր ձեռք բերել:

Երբ գաւառներու մէջ հարստանարութեան ու թշուառութեան խնդիր յուզուի, պէտք է գիտնանք որ Թուրք հասարակ զիւղացին ալ շատ տեղ հայ զիւղացիին չափ հարստանարութեամբ ու թշուառ է պէյրու և էջրաֆի ձեռքին տակ: Ո՞ր հայ երեսփոխանը օր մը այս հարստանարութեամբ Թուրք զիւղացիին ցաւը ներկայացուց Ստ. Խորհրդարանին, ու պաշտպան կանգնեցաւ անոնց իրաւունքին: Ոչ մէկ ընդդիմովի պիտի գտնէր անխնայ հաւանականարար, և թերեւ թուրք տառապանքին հետ հայ տառապանքին ալ դարմանը պիտի խորհէր հոն:

Նոյնը հայ մամուլն մէջ, փոխանակ միւս խօսելու Հայոց եղած զրկանքներու մասին, քիչ մըն ալ ի վեր հանենք թուրքին, քուրդ հասարակ մշակներուն եղած զրկանքը, միևնոյն դառնակարգէ հարստահարկներուն կողմէ: ամենք թուրք ազգայնական թուրք մամուլն ալ պիտի ըստի տեղաւոր ծայրակցիլ մեզ ու մեր զստը պիտի ըլլար ամենուրեք դատը:

Այս ուղղութեան մէջ քաղցիւ մենք ցոյց պիտի տայինք մեր անխղճութիւնը որով անշուշտ պիտի ծնէր վտանգութիւնը ապահովարար յառաջ պիտի բերեր համա-

բաշխութիւնն և երջանկութիւնը մեր ա. մշտնադարձն:

Համերաշխութեան այս գործին մէջ պարտականութեան բաժին մ'ալ անշուշտ մեր թուրք հայրենակիցները ունին: Այդ մասին մեր խորհրդածութիւնները ուրիշ առթիւ:

(Ազգ)

Ա. Ն. ՆԱԶԱՐ

ԿԱՆԱՆՅ ԲԱՃԻՆԸ

ԿՆՈՋ ԴԱՏԸ

Ա. ՄԱՍ

ԵՐՈՊԱՅԻ ԿԻՆԸ

Աւելի մեծ է այն ազգը, որ արժանաւոր մարտերով է հաղթում, քան այն ազգը որ իր Թոմարներով կը պարծնայ:

Ամեն անգամ, երբ նոր յեղաշրջում մը կը կատարուի հասարակական կեանքին մէջ, բնական է, իրեն նպատակ կունենայ հասարակաց բազմաբնույթութիւնը:

Այդպիսի մի մեծ յեղաշրջումներն է ահա որ ներկայիս կը կատարուի մարդկութեան լուսաւոր ազգերու քաղաքակրթական պատմութեան մէջ, որուն նպատակն է բարձր և օգտակար սկզբունքներու սերմերը դնել մարդկային ապրելաժամ հողին վրայ, և որը մէկն է անշուշտ այն մեծ յեղաշրջումներէն, որոնք խորունկ ազդեցութիւն կունենան հասարակաց ճակատագրի քաղաքակրթութեան վրայ:

Կոնք Ազատագրութեան, Կոնք Դասի հարցն է այդ, որը իր պատմական թարմ անցեալէն սկսած մինչև օրս ազդեցիկ արձագանք է գտել լուսաւորեալ եւրոպայի ամենապրոտական մտաւորական կեանքներուն մէջ, որը գործնէր է արդէն անկողողողով նուաճումներ մարդկային ընդհանրական տնտեսական, իրաւական, քաղաքական և բնակարանական կեանքին մէջ, և որը ըրեր է արդէն վիթխարի քայլեր զէպի իր վերջնական լուծումը: Այդ գրկուած ու անխառնուած ազնիւ սեռի մը կոխն է, կոնք սրբազան պաշարին դատաւարութիւնն է, որ յայտնի է «Կոնքի» անունով և որը անշուշտ, իր էական հիմքերով, անձնօրէն ինչ հասարակութեան առաջաւոր դասին:

Նոր չէ որ կրնանք, կարծելով թէ իրենց ընկերական իրաւունքները այրելէն բռնաբարւած են, կուզեն անոնց տիրանալ, այդ կոխը ունի արդէն իր պատմական անցեալը, իր գրականութիւնը:

Կամայական ցանկութիւնը չէ անշուշտ որ ստեղծներ է «Կոնքի» ազատագրութեան հարցը», այլ իրերու և ընկերաբանական գիտութիւններու անողոքի ընթացքն է, որ այդ հարցը զրկել է բնական շաղկի վըրայ, իր կողմը գրաւելով ամբողջ քաղաքակրթութեան արդար և համակրելիք ուղղութիւնը:

Կանանց «Կոնքի» կոխը կոխելու և կոչելու մեր դարու համաշխարհային մեծագործը մէկ շարժումը, իգական սեռի քաղաքակրթութեան մշակման կը-ոխը, որու հիմքն է՝ չեղել կոնք անհասակմանը, ձերբազատել զայն ըս-

տրկութենէ և հաստատել երկու սեռերու համար ալ հասարակական կեանքի լիազօր հաւասարութեան գաղափարը:

Ամէն գաղափարական կոխ, որ կը հիմնուի փաստերու և ճշմարտութեան հիմքերու վրայ, սուրբ է, թէ անհնայ ան յաճախ պիտի հակառակորդուի:

Կին և տղա:

Ահա երկու կէտեր, որոնց համադրութիւնը կը կազմէ մարդկային կեանքի ամբողջութիւնը:

Տեսական սեռական ինքնուրոյնութիւնը անուրանալի է, բայց տեսակը, սեռը կարող չէ՝ արդէն հանդիսանալ հասարակական անոնց անհատական գոյութիւնները պահպանելու:

Եւ քանի որ մարդկային այս երկու կոնքներու սեռերը ընկերական կեանքին երջանկութիւնն ու անոր կախաւորութեանը նպաստակը կազմակերպելու և մը-չախելու համար կոչուած աւելի են մարդկային անհատական հողը թէ և տարբեր, բայց զուգահեռական շաղկիւնակելու, անոնցմէ մէկին զիտութեան, կրթութեան և իրաւունքներու նշանակուած վիճակը միւսին յատկացնելու ո՛չ միայն արդէն կը հանդիսանայ, այլ նախ իսկ ամբողջ մարդկային յատկացումները կը չեղ-քացնէ և գործին ամբողջութիւնը կը փճացնէ. առով ընդհանուր յատկացումներէն գործը կը մնայ խեղ ու կաղ: Այս անխտար վիճակէն կը տուժէ ամբողջ մարդկութիւնը:

Ուղեկցել այդ երկու սեռերը առանձին առանձին և հասարակար օգտակար ըլլան կեանքի նպատակին, անհրաժեշտ է որ անոնք ունենան մէկ այսպիսի քեռի. Առանց իրարու վրայ սիրայեղեցիկ ձգտումի — ինչ որ վայրենի տիրութիւն արդենք է միայն — անպայման հաւասարութիւն և հաւասարաբար ու հաւասարաբար ոչ մէկ ներկայացնող ընտանեկան և հասարակական ընկերակցութիւն:

Հիմա հարց է թէ՛ կրնա և այլը արդեօք մինչև ցարդ ունենալ են իրենց ընկերակցութեան մէջ նոյն հասարակարգութիւնները: — Ասոր դրական պատասխանը անհրաժեշտ է որոնել այդ երկու սեռերու քաղաքակրթական պատմութեան մէջ:

Աւելորդ կըլլայ արական սեռի քաղաքակրթութեան պատմութեան էջերը թերթել: Անհրաժեշտ է թէ՛ այդ գործարար կոչուած սեռը ունի իր քաղաքակրթութեան մշակման իրաւ ընտրող պատմութիւնը: Բայց հետաքրքրելին այն է թէ՛ կրնա իր ամբողջ գոյութեան չըջանին մէջ ունեցնել իր պատմութիւնը:

Այդոք հարցեր կան, որոց առաջ պէտք է առնալ, իսկ և պատշաճիլ, այս հարցը ազատաւարաբար առնուի՞նք:

Այդ լուծումը տակաւ շատ պերճախօս անհրաժեշտութիւն մ'ունի իր քաղաքական հանդիմանքին մէջ, որով կը բացատրուի թէ՛ կրնանք ո՛չ միայն հաւասար էական և համադր ընկերներ չեն նկատուել իրենց գոյութեան ամբողջ չըջանին մէջ, այլ նախ իսկ անոնց ընկերակցութեան հիմքերը զրուել են պարզապէս ստրկութեան և գերութեան հիմքերու վրայ:

Այնպիսի բոլոր անկեղծներուն մէջ կոնք պատմութիւնը եղեր է միայն զրկանք, տառապանք, բարոյապէս շահագործուիլ և իրը ամենախոնարհ ստրուկ հնազան-

դիլ իր բռնաւորութեան մէկ քմահաճ պահանջին: Տխուր չէ՝ արդեօք այս քանի մը իրականութիւն ներկայացնող բառերու մէջ ամփոփուած գտնել կոնք ամբողջ պատմութիւնը: Որքան ղրքադը է այդ էակը տիեզերքի մէջ, ո՛ր ալ և ալ կրնա ժանեքու տակ քիչ բաներ կան աւելի տխուր, քան կոնք պատմութիւնը:

Մենք չենք ներկայացնել և մանրամասնել ի հարկէ կոնքական պատմութեան իրաքանչիւր զարաշրջանի տխուր և ողբերգական դրուագները: Այդ մեղ կը տանէր շատ հեռուն, Բաւական է թէ մեկ ակնարկ մը ձգել թէ հին ժամանակներէն մինչև մեր օրերը այրերը ինչպիսի վերաբերութիւն են ցոյց տուել զէպի կրնանք:

Հին բանաստեղծները և զօրաւոր կը-նաստեղ հեղինակները (entfeministe) նը-կատելով միայն «գեղեցիկ» կոչուած սեռի մարմնային հարուստ հրապոյրները, յան-կուցիչ և զրաւիչ նայուածքը և մինչև անգամ ձեւաւոր ստիքն ու սրունքը և անոնց հման կոնքական ամեն զեղ ու հը-րապոյր, որոնք կապուած են միայն մարդկութեան՝ զգայականին և տալի-կանին հետ, այնքան ալ մեծ բան մը չեն ըրեր, քանի որ առնիք իգական սեռի ճշգրիտ և ամբողջական նկարագիրը չէին կարող կազմել: Այդ դարերու իմաստասէր ճանչցուած հեղինակներու կոնք մասին արտայայտած գաղափարները կը բուրն լոկ արական կիրք, եսասիրութիւն, կողմնակցութիւն և անարդար վճիռ: Անոնք չըլլելով միայն կանանց արտաքին-նին չուրջը, տեսնելէն լոկ կանանց մարմ-նական շարժները, հրապոյրները և բա-նաձեւեր էին կարծես մէկ այսպիսի անհիմն, քաղաքակրթական սխալ և իմար կոչուելու արժանի քաղաքական դարձած բարբա-րոս իմաստասիրութիւն: Մարդն և միայն կասարկելով իրենցով օժտուած գեղեցիկ էակը, բնութիւնը չմնայ սեռին գեղեց-կութիւն միայն շնորհից, իսկ իմաստ-սիրները տալալ այս մարդուն:

Օ՛հ, ծիծաղելի դարերու ծիծաղելի ու ծանծաղամիտ իմաստասիրութիւն...:

(Շարունակելի)

Ա. Վ. Օ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՅՈՒՐԱԶ

ԻԶՄԻՐ

Առաւել, ինչպէս իր շարաթական նկարը կարծես երկը երկույ նախադասու-թեամբ Առաջնորդ Ա. Հօր և Առաջնորդ-տութեամբ Նազարէթ Էֆ. Հ. Ներսիսեա-նի, ներկայ էին հաւ Տօքթ. Տ. Թօփալ-եան, Առաջնորդ Առաքիւն և Առաքիւն Մ. Իվիքեան Էֆէնդիները: Սորհուրդը զբաղեցաւ իր օրակարգի խնդիրներով և մասնաւորապէս ազգային վարժարանաց ի նպատակ կազմակերպելի հանդիմանում:

— Զօրեքարթի իրիկուն Ա. Հօրիսի-եան վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունե-ցաւ միացեալ Ընկերութեանց Կեդր. Տնօ-րէն Ժողովոյ Առաջնապետ Երուսաղէմ Էֆ. Սորհուրդի անդամները, որ թէ և ըստ ազգաբարձրութեան տեղի պիտի ունե-նար երեքաբար իրիկուն, բայց հիւս օր-ուան զէջ օրերուն պատճառաւ յետաձգ-ուած էր յաջորդ օրուան: Սորհը դատարկ էր բառին լայն իմաստով: Եւ որովհետեւ Երուսաղէմ Էֆ. Սորհուրդը օրն իսկ ստիպուած էր մեկնել քաղաքէս, հարկա-

զրուեցաւ հաղիւ տասնեակ մը ներկանե-րու առջև ընել իր բանախօսութիւնը, որու նիւթն էր Միացեալ Ընկերութեանց պատմական անցեալը, ներկան և ապա-զան և զորս պարզեց իր սակաւաթիւ ուն-կընդիմանութեան կատարեալ ձեռնհասու-թեամբ մը:

Սորհուրդը Էֆ. երկը քաղաքէս մեկնե-ցաւ զէպի Պօլիս:

— Առաւել, Սորհուրդը չնորհակալու-թեամբ ստացած է Տէր և Տիկին Յակոբ Էլմաստեան 1/2 օսմ. ոսկի Տիկին Թագուհի Մ. Պերկաւարի մահուան առթիւ:

— Այսօր ժամը 2.30ին Ս. Մարտիկեան վարժարանի սրահին մէջ, Նոր Տարիի ա-ռթիւ ուսանող աղքատ մանկան ու-րախաջնելու համար, տօնածառի առաջին հանդէս մը տեղի պիտի ունենայ: Հանդէսն հաճելի ընծայելու համար՝ կարգադիր մաս-նախումբը ջանք չէ ինչպիսի:

Այս նպատակին համար՝ Հրանտ Էֆ. Պաքրճեան և ուրիշ երկու բարեխէր անձ-նաւորութիւններ մէյմէկ օսմ. ոսկի նուի-րած են ինչ որ անհուն չնորհակալութեամբ ընդունուած է:

— Կոմիտաս Վրդայ. սկսած է արդէն պատրաստութիւններ տեսնել առաջիկային ի նպատակ վարժարանաց կազմակերպութեան հանդէսին համար: Այցելած է երկ-սեռ Վարժարաններ և ձայններու ընտրու-թիւններն ըրած վարժարաններու աշա-կերաններն և աշակերտուհիներն, առնեց-մէ զատ զպրաց զասու պատկանող երի-տասարդներ ևս յարմարագոյնները սիրա-յոժար ստանձնած են իրենց մասնակցու-թիւնը ըրելը: Կոմիտաս Վրդայ. արդէն փորձերու սկսած է գիշերներն տղայաց բաժնին համար ու երկուցները աղջկանց համար: Իսկ ընդհանուր քանի մը ամբող-ջական փորձերու համար տրամադրելի միայն կրնային օրերն ըլլալ, և խորհի պաշտօնի վրայ դանտող երիտասարդնե-րու բաժնուններն արտօնութիւն ուզել, որպէսզի բացառաբար քանի մը երեկոյ կանուս արձակուին այդ երիտասարդները փորձերուն ներկայ գտնուելու համար, նկատելով որ շատ զոռուար պիտի ըլլայ, եթէ գիշերներն թողուլ հարկ ըլլան փոր-ձերը, աղջկանց երթելու:

Առ այժմ կը տեղեկանանք թէ խմբե-զին մասնակցող խումբը հարկը հողին չափ պիտի ըլլայ, իսկ հանդէսը Յունար 31ին տալ կը խորհուի, բայց ո՛րք: Այս մասին գետ վերջնական որոշում մը տըր-ուած չէ, բայց մեր կարծեօք լաւ պիտի ընէ ընտրուելիք կարգադիր մասնախումբը եթէ Սորթթիլի Բիւլետի թատերասրահը ու-րոյն, ուր կարելի է թատերաբանին վրայ տեղաւորել 100է աւելի երկսեռ խումբը և հանդիսականներու համար ևս աւելի հան-գրտաւէտ կ'ըլլայ թուագրեալ թիւնա-թոններ ունենալ և առկից զատ յարմա-րագոյն սրահ մը գոյութիւն չունի Իզմիրի մէջ 5-600 և աւելի հանդիսականներ պա-րունակելու համար: Եւ եթէ Սորթթիլի ընտրուել, թերեւս օտարներն ալ ուզեն ներկայ գտնուիլ նկատելով որ Կոմիտաս Վրդ. ի համբաւը սգահանդէսին առթիւ մեծ համակատութիւններ ստացած է, և իրաւամբ, օտար հասարակութեանց մէջ: Համակարկի երկրեցեակներ ժրջան և աշխատանք, մէկ կողմէ Իզմիրի մէջ սարքելիք հանդէսով կ'զբաղել, միւս կող-մէ, իրեն կղած առաջարկին համեմատ,

— Պիտի աշխատի:

— Դուք ալ աշխատեցաք:

— Հաւ ուրեմն, Ժաղ պիտի մեռնի ի՞նչ պէս, ինքնախառն, իր պարտքը լիովին կատարելէ յետոյ:

— Թերեւս պիտի մեռնի ձեզի պէս ամ-բաստանուած, դատապարտուած:

— Բայց յանուն Աստուծոյ, պատաս-խանեց Ռամսէր, դուք հոս եկաք որպէս զի փորձէք զիս և յոյսի վերջին ծուկը խլէք ինձմէ: Ո՛վ էք դուք: Ես տեսայ ձեզի հոն՝ ձեռքերով առնանալով մը բռնած: Թողէք զիս: Դուք մարդ մը ըս-պանեցիք: Դուք էք որ զործեցիք այն ոճիւրը որով զիս կ'ամբաստանեն, և կը համարձակիք հոս գալ... անխառն բաներ խօսիլ... չարաբոլ զիս աւելի քան որչափ չըրին ուրիշները... Ա՛հ, բայց ո՛չ, ոչ: Պիտի մասնեմ ձեզ: Իմ դատաւորներուս առջև պիտի քաշեմ ձեզ:

“ԳԵՂԵՆՔ” Ի ԲԵՐԺՈՅԸ [57]

ԺԻՒԼ ԳԼԱՐԹԻ

ՓՈՔՐԻԿ ԺԱԳԻ

ԵՐԱՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

ՄԱՐԴԻ ԿԸ ՀԱՄԱԿԵՐՈՒ

Նօէլ որչափ որ կը ջանար հեղին և ինքզինքը պաշտպանել, զարձեւալ քիչ շատ սահմակած, ջանքատուած կերեւել այսպէս խօսող մարդուն ապրելուցիչ յանգիւնութիւնէն:

